

Žydinčios žemės dukra

INGRIDA KORSAKAITĖ

Kai Magdalena Birutė Stankūnienė ėmėsi batikos, tarsi prasidėjo naujas jos kūrybos tarpsnis, nes ši technika užvaldė dailininkę, kuriam laikui atitraukdama nuo ankščiau pamėgtos tapybos ir grafikos. Tačiau ir Stankūnienės batikose išliko ne tik visada jai būdingas braižo dekoratyvumas, bet ir kai kurie tie patys motyvai, įvairūs, saviti komponavimo bei stilizavimo principai. Senovinė batikos technika, kilusi iš Tolumų rytų, plačiai ten paplitusi ir dabar, Lietuvoje pradėta naudoti nuo 20-ojo amžiaus septintojo dešimtmečio, gerai atitiko meninę Stankūnienės mąstyseną, jos polinkį kurti spalvingas, stilizuotas formas. Išliko ir dailininkės pomėgis meninius vaizdus reikšti ciklais, temos ir plastinio motyvo variacijomis.

Taip gimė didelis, keletą metų kurtas batikos ciklas „Tolima žemė“, prisodrintas įvairiausių gamtos pavidalų, jungiančių lengvai atpažintamus ar labiau abstrahuotus augalijos ir antropomorfinius vaizdinius į bendrą dekoratyvią visumą. „Tolima žemė“ ne vien pavadinimu, bet ir stiliumi gimininga tokiems ankstesniems Stankūnienės kūriniams, kaip ciklo „Motina žemė“ ir „Motina gamta“, tačiau pati technika suteikia batikos ciklui kitokią, itin turtingą, subtiliais spalvų atšvaitais, dėmėm dėmelėm mirguliuojančią faktūrą, linijų pyntį išmargintą ornamentiką. Vienose batikose dailininkė vaizduoja atskirus raiškiai stilizuotus augalus, kitose perteikia bendrą gyvastinę pasaulio viziją, kupiną judėjimo, žiedų ir žolynų. Apibendrintos nuogų žmonių figūros čia atkartoja medžių šakų piešinį, sutampa su bemaž panteistiniu fantastinės floros ir faunos dvasingumu.

Pirmą kartą Magdalenos Birutės Stankūnienės batikos buvo eksponuotos 1995 metais M. K. Čiurlionio muziejuje, Kaune, įvykusioje personalinėje dailininkės parodoje, pavadinimoje „Žemė žydi“. Jos buvo originaliai apipavidalintos (aukščiau kraštai pritvirtinti prie kartelių), papuoštos didžiuliais kurtais ir priminė liaudiškas kilimėlius ar siurinetas bažnytinės vėliavas, kurios galbūt išliko dailininkės atminty iš vaikystėje regėtų spalvingų gimosios Suvalkijos atliadų. Liaudies kūrybos tradicijų gija, vingiuojanti per visą Stankūnienės kūrybą, nenutrūksta ir jos batikose.

Klasikinę batikos technologiją dailininkė savaip praturtina, papildomai naudoja laką, pastelę, spalvotas kreideles, net aliejinis dažus, paauksavimą ir pasidabrinimą. Visa tai jos tekstilės pano teikia ypatingo puošnumo, tapybiškumo. Pamažu ji vis geriau įveikė ir išbulino autorinę batikos techniką. Žymiai išaugo ir batikų formatai, o kompozicijos vis labiau abstraktėjos. Tačiau ir dabar spalvų ir linijų sukuryje dažnai išslyta ženkliški žmonių figūrų siluetai.

Batika dar labiau negu Magdalenos Birutės Stankūnienės tapyba ir grafika tinka interjerams puošti. Tai tikri dekoratyviniai pano, gerai derantys prie sienų plokštumų ir architektūrinės erdvės. Stankūnienės kūrinių plačiai pasisklidę Lietuvoje, juos gali pamatyti ir ne viename visuomeniniame interjere. Pavyzdžiui, kelių Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos skaityklų lankytojus nuolat džiugina šios dailininkės paveikslai. Pernai pačios autorės lėšomis puikiai išleistas solidus Lietuvai dovanotų jos

Magdalena Birutė Stankūnienė

Tolima žemė, Nr. 25 Batika

Magdalenos Birutės Stankūnienės batikos ir grafikos darbų paroda atidaroma šiandien, spalio 18 dieną, 7 val. vak. Lietuvos dailės muziejuje, Lemont, Illinois. Paroda vyks iki lapkričio 9 dienos.

kūrinių katalogas (Vilnius: Baltos lankos, 1996) tiesiog stebina, kiek daug jos kūrybos saugoma įvairių Lietuvos miestų muziejuose, bibliotekose ir kitose institucijose.

Išbandyti batikos techniką, atvėrusią dailininkę naujas raiškos galimybes, ją paskatino

šiuolaikinių Lietuvos tekstilinių pavyzdys. Tačiau šią techniką ji naudoja savaip. Batika organiskai įsiliesia į visą Magdalenos Birutės Stankūnienės dailę ir ryškiai atskleidžia, kad jai pavaldi spalvų stichija, kuri ypač padeda perteikti šviesią, buties grožį ir

harmoniją teigiančią menininkės pasaulėjautą.

„Motina gamta“, „Motina žemė“, „Žemė žydi“, „Tolima žemė“ — visi šie pavadinimai ženklina nuolatinį Magdalenos Birutės Stankūnienės ryšį su gamta ir meile tam vešinciam, žydinčiam, paukščių balsais ulbančiam pasauliui, kuris ją traukė nuo pat mažumės.

Magdalena Birutė Stankūnaitė-Stankūnienė gimė Oželių vieniemyje, Šunskų parapijoje, Vilkaviškio apskrityje.

1936-1941 — mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono mergaičių gimnazijoje.

1944 — pasitraukė į Vakarų. Gyveno Vokietijoje ir Anglijoje.

1958-1960 — studijavo St. Martin's Art Academy Londone.

1960 — emigravo į JAV, įsikūrė Čikagoje.

1960-1965 — studijavo School of the Art Institute of Chicago.

1966-1967 — grafikos ir tapybos žinias gilino Lietuvos dailės studijoje „69“ pas Viktorą Petravičių, Adomą Varną, Mirką Šileikį, Povilą Kaupą.

1967-1970 — studijavo Bogan City College Čikagoje.

1970-1973 — mokėsi ir baigė Academy of Fine Arts Čikagoje.

Surengė daugiau negu dvidešimt personalinių parodų ir dalyvavo kolektyvinėse parodose JAV, Australijoje, Vokietijoje, Brazilijoje ir įvairiose Lietuvos miestuose. Pelnė apie dešimt apdovanojimų įvairių Čikagos galerijų parodose. 1983 metais jai buvo suteikta JAV Lietuvos Bendruomenės Kultūros tarybos dailės premija. Didelį Magdalenos Birutės Stankūnienės kūrinių rinkinį yra Lietuvos dailės muziejuje Vilniuje, M. K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune, Vilkaviškio krašto muziejuje, Kudirkos Naumiesčio Vinco Kudirkos muziejuje, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje Vilniuje, Vilniaus universiteto, Vilkaviškio viešosios bibliotekoje, Kretingos Pranciškonų vienuolyne, Marijampolės Krašto muziejuje.

Giedrė Žumbakienė

Is parodos Lietuvos dailės muziejuje Lemont, Illinois.

Saulėlydis Monoprint, 22" x 30"

Giedrės Žumbakienės „Ramybės ieškojimai“

ZINAS KAZĖNAS

Giedrės Žumbakienės ekspozicijai apžvalga pradedu nuo parodos lankytojų Jadvygos Pencilienės pastebėjimo: „Viskas erdveje, lyg plaukų ore“. Sakytum, gana tikslus parodos darbų apibūdinimas. Tikrai paveikluose jautiama erdvė, kurią sąlygoja ne tik mišrios, kolažinės technikos panaudojimas, bet ir labai žaismingas pustonų išsilygiavimas paveiklų spalvinėje gamoje. Tiesa, technikos sudėtingumas ne visada ryškiai pastebimas suvokiant visą paveikslą. Gal tai ir gerai?!

Pasikartojantys aštrūs žaibai nežada ramybės, bet tai dažniausiai paveiklų pakraščiuose, o vidurinėse dalys artėja į ramybės išraišką. Neerzina akies besikartojančios geometrinės formos: skrituliai, stačiakampiai, plokštumos ir kitokios lini-

jos. Visi darbai pakankamai dekoratyvūs, kas atveria jiems kelią į interjerus.

Kalbu apie visą ekspoziciją, neišskirdamas vieno ar kito darbo pagal pačios dailininkės duotą pavadinimą. Parodos paveikslai savo atlikimo maniera yra panašūs, t.y., abstrakčiai išmąstyti darbai, ir gamtos reiškinius menantys jų pavadinimai, kurie padeda žiūrovui greičiau „iegti“ ir dailininkės kūrybinį pasaulį. Apskritai paėmus, išraiškingesni yra sodresnių spalvų paveikslai, t.y., pastarųjų metų darbai.

Dar gana įdomus pastebėjimas, kad dailininkės sukurti savita technika darbai ne kiek neperanda grožio juodai-baltame tona (katalogas, pakvietimas). Ir šiuo atveju naujai sukamba visas paveikslas arba atskiros jo dalys, o tai parodo

dailininkės pasirinktos atlikimo technikos universalumą.

Daugumoje paveiklų žiūrėčiau fragmentiškumą, ypač paveikluose, kur palikti balti plotai. Tai natūralu simbolizuojant mus supančią aplinką, nes gamtos pažinimas ir suvokimas ir prasideda būtent nuo detalių: gėlių, lapų, šešėlių, atspindžių ir panašiai. Pati ekspozicija veikia žiūrovą vientisumu, bet kartu palieka jam teisę pasirinkti įdomiausią paveikslą, turbut daugiau grafinio negu spalvinio aspekto atžvilgiu. Ir vis dėlto Giedrės Žumbakienės darbai verčia žiūrovą daugiau ar mažiau įsigilinti į „ramybės“ sąvoką per mus supančių daiktų formas.

„Ramybės ieškojimai“ — taip pati autorė pateikė pavadinimą savo parodai. Šis pavadinimas, sakytum, pilnai išreiškia mūsų kasdieninio gyvenimo ritmą, atkartodamas tai kiekviename parodos paveiksle.

Senosios mūsų raštijos istorija

(Atkelta iš 1 psl.)

do, kursai gražiąją Vlorigundą su kardu nuo bjauraus smako išvalnyjo“ arba „Gyvasties aprašymas viežybėsios grovlenės Genviefos“. Bet tai išimtis. Šiaip vyrauja, deja, apeiginės bei katechetinės raštijos perteklius. (Ir tai, laimė Dievo, ne tokiu nuosimčiu kaip, sakysim, Estijos atveju). Originalumo tačiau tokiuose savaduose (kompiliacijose) nesitikėk, jo ne kažin kiek. Bibliografijų vertė sudaro veikliau autorius „krapštulumas“ bei detektyviniai sugėbėjimai: išnaršyti ir išlesioti kitų bibliografų atliktus darbus, atitaisyti juose aptiktas klaidas bei netikslumus, pagaliau susirasti saugyklose, knygų sarašuose dar papildomos žaliavos — praganytų leidinių. Nemažiau svariu dalyku yra ir pridedamų indeksų — turinio ar asmenvardžių rodyklių patikimumas.

Knygotyrininkas Domas Kaunas laimi skaitytojo prielankumą ne vien puikiu savo amato pažinimu bei bibliofilija, bet ir nuostabiu darbštumu. Atvirai kalbant, jo kruopštumas kartais išvirsta į azartiškumą. Jis prisipažįsta, kad šiam veikale išvardintus leidinius jis yra matęs visus aliai vieno savo akim *De visu!* Atseit, pakilojęs, pavartęs, apžiūrėjęs iš visų kampų, pasklaidęs, paglostęs ir apuostęs. Nelyginant koks šykštuolis savo talerius, guldenus bei luidorus. Nors gal toks palyginimas ne visai tikslus. Spaudinys nėra Domui Kaunui

fetišistiniu objektu. Jam labiau rūpi jo poveikis visuomenei, tos epochos politinei, ekonominei, socialinei bei kultūrinei sąrangai. Užtat aptariamajam leidinyje apstu visokiausių lentelių — statistinių, chronologinių bei kitokių. Bene nuostabiau, sia, manding, toji, kurioj palyginamos spaudinių kainos su žemės ūkio produktų — bulvių bei lašinių — kainomis. Tai priartina Kauno studiją prie knygos sociologijos veikalo. Iš viso, kaip bibliografas-knygotyrininkas Domas Kaunas ne visada laikosi prideramų profesijai elgesio nuostatų. Užuot patenkinęs sausu kiekvieno leidinio užregistravimu, polėkiu į pedantišką perfekcionizmą, jįsai yra linkęs palydėti tuos sausus faktus komentarų, laikotarpio apžvalga, kai kada nepraleidamas progos palyginti mūsų knygos raida su lenkų ar sorbų knygos trajektorijom.

Šioje vietoje leistina būtų tokia pastabėlė. Paaikškinamoji veikalo antraštė yra „Lietuviškos knygos raida 1547-1940“. Tai, sakytumėme — „kontrabanda“. Pats autorius aptaria savo veikalo siekiamybę kur kas siauriau, ribotiau. Visų pirma esama tokio perspėjimo:

„Autoriaus nuomone“, rašo jis, „Mažosios Lietuvos knyga laikytinas toks leidinys, kurio svarbiausioji paskirtis yra tenkinti vietos gyventojų poreikius. Jo esminiai skiriamieji požymiai yra šie: adresatas, spausdinimo vieta, ideologinis kryptin-

gumas (ypač ryškus protestantų kūriniuose), raidynas (gotiškas)“.

Antra vertus, Domas Kaunas yra priešiškai nusiteikęs dėl jo kūrinio praminimo spaudos istorija ar knygos istorija. Nuo pirmosios kategorijos ji skiria tai, kad joje nėra minimi periodiniai leidiniai, atseit laikraščiai, mėnraščiai ir t.t. O priešiingybę tradicinei knygos istorijai išsaulia faktas, kad Kaunas skiria ypatingą dėmesį smulkmei, kuria sudaro „lakštinius“ spaudinius. Būtent atsišaukimai, skelbimai, renginių programos, kvietimai bei kartografiniai leidiniai, kurie retai minimi įprastinėse knygų istorijose, bet kurie, autoriaus nuomone, Mažosios Lietuvos atveju esą „svarbesni savo turiniu už brošiūruotą leidinį“.

Iš tiesų, prisiminus, kiek būta anais laikais visokio katechizacijos balastų, nesunku sutikti su autoriaus nuomone. Bet prieš tai tenka šnektelti iš viso apie *Mažosios Lietuvos knygos sąrangą*.

Veikalas dalijasi į tris dalis. Kiekviena jų skirstosi, savo ruožtu, į trejetą-ketvetą poskyrių. Bendru požymiu visoms yra tai, kad čia aptariamos spaudinių leidybos, prekybos bei skaidos problemos. Kiekviena tačiau tu daliai aprėpia skirtingą istorijos tarpsnį. Taip pirmoji aptaria knygos genezę, spaudinių atsiradimą, prekybinių ryšių tvirtėjimą feodalizmo epochoje. Atseit 1547-1807 metų periode. Antroji dalis nagrinėja visus tuos pačius dalykus vė-

lesniame laikotarpyje (1808-1919), užsibaigdama apytikriai kaizerinės Vokietijos imperijos sukrėtimu. Pagaliau trečiojoje dalyje atliekama leidinių, pasirodžiusių Klaipėdos krašte bei Mažosios Lietuvos teritorijoje, apžvalga tarpukaryje, 1920-1940 metais.

Domo Kauno pareiškimai, kad jo atranka apsiribojanti vien Mažosios Lietuvos teritorijoje pasirodžiusiais ir jo gyventojams skiriamais leidiniais, praskamba skaitytojui, prisipažinkim, nelaukta, separatistine gaida. Faktiškai, čia nėra ir neįžūrinama nieko baisaus. Tas apsiribojimas yra veikiau potroskio išsamumo, nei kokiom „sichionykstėm“, „tuteišinėm“ pretenzijom. Kitaip ir būti negali. Kaip ir visi žinom, lietuviškoji knyga gimė Mažosioje Lietuvoje. Todėl ir Domo Kauno veikalo stambioji dalis sudaro bendros mūsų knygos raidos dalį. Yra bendru paveldu.

Antra vertus, autoriaus noras praplėsti savo retrospektyvinę bibliografijos rėmus, išvardinti jo „lakštinių“ poligrafinių gamybą yra pilnatviškumo („exhaustiveness“) užgaida ir sveikintinu reiškiniu. Tiesa, protarpiais polinkis viską registruoti, pasimato pernelyg „dulkasturbinu“. Pernelyg smulkmeiškai aptariama pavienių asmenų, valstybių įstaigų, pramonės įmonių spausdinta efemerinė smulkmė (informaciniai savyklų bei kavos gamyklų reklaminių lapelių), bet, rasi, nūdieniam istorikui toji informacija gali būti pravart.

Iš kitos pusės, tos kategorijos spausdinuose aptinkam įdomių ir reikšmingų atodangų. Kam,

sakysime, nebus įdomu sužinoti, kad pačiu pirmuoju pasaulietiško turinio lietuviškuoju tekstu buvo Prūsijos kunigaikščio Georg Friedrich isakas, draudžias „škotams prekiauti pabučiais ir pakiemiais“... Arba kam nepasimatys spalvingu ir komišku savo sakinio struktūra kitas „padavadinimas“ (spėjamai nukreiptas prieš brolius žemaitėlius), kuriame sakoma, kad „mieste pasirodęs vyzuotas žmogus tur ant subinės plaktas buti“.

Kaip sakėm, Domo Kauno veikalo vertė itin padidina jo vengimas „apvalinti kampus“. Taip, sakysim, jis atvirai pripažįsta, kad sakytojų-susirinkiminių sąjudis buvo apskritai lietuvių bei pragaistingas. Tačiau jis nenutylia fakto, kad ne viskas suverstinata ant tų fundamentalistų „avant la lettre“ galvų:

„Karaliaučiaus protestantų teologai ortodoksai sąmoningai kludė savo konkurentams pietistams, propaguojantiems demokratiškesnes, liaudiškesnes religijos praktikos formas, leisti knygas ir ypač platinti Mažosioje Lietuvoje“.

Įdomi atodanga, bent rašančiam, yra gotiškojo raidyno poveikis į tautos gyvastį. Didžiojoje Lietuvoje augusiems viduramžiniš šriftas, vadinamas „gotiškoju“, atrodė keistoku, barbarišku, bet kaligrafiškai įdomiu. Niekad neoptelėjo galvoti, kad jis galėjo veikti, kaip kiršinimo priemonė. O pasirodo, ir dar kaip: kai Ieva Simonaitytė buvo apdovanota valstybine literatūros premija už *Aukštųjų Simonų likimą*, jos romanas turėjo būti stringalvis išspausdintas vokiškąja „grazdanka“,

idant jis „galėtų pasiekti tą gyventojų dalį, kuri dėl senų įpročių ignoravo žemaitiškąs knygas“!!!

Arba — kitas kuriozas. Autoriui tenka aptarti cenzūros apraiškas metų būvyje. Ne visiems žinom dalyku yra tai, kad šrifto ir autonomijos dalykai suteikė komunistinei spaudai visai padoringą sąlygas tarpti Klaipėdoje. Kadangi susiduriame su gaidų spausdinimu, Kauno veikale gana išsamiai aptariama meninė saviveikla — dainų šventės bei kiti renginiai, dainynų pasirodymai, kompozitorių (V. Voska) veikla, pagaliau Klaipėdos operos pastatymai. Daug randama informacijos apie įvairias mazliečių dragijas — „Rūtos“, Susivienijimo lietuvininkų Prūsiose, „Luizos“. Nebanaliai nušviestas Vydūno vaidmuo.

Tvrtai surestį indeksai — pavardžių, vietovardžių rodyklės — leidžia skaitytojui atlikti įvairias ekskursijas į praeitį. Taip, sakysim, mažai kam žinoma, kad vėliau komunistų išaukštinta ir „klasikės“ Ieva Simonaitytė „kruviniojo Smetonos“ laikais vertėsi visai pakenciaimai iš savo rašytojiško amato. Iš viso, savo faktų sandaupo mis Domo Kauno veikalas priartėja prie enciklopedinio pobūdžio veikalo, zinyrų („handbook“).

Pabaigai — dar vienas mazytis nusistebejimas. Iki šiol Mažosios Lietuvos fondo iniciatyva ir „kaštais“ išleisti veikalai būdavo aprūpinami teksto santraukom vokiečių bei anglų kalbomis. Šiuokart kažkodėl jame pagailima angliškiosios santraukos. Kodėl? Warum? Why?

Dainavoj — „poezijos pavasaris“ rudenį

ALDONA KAMANTIENĖ

Ateitininkų Studijų dienos kas metai vyksta Darbo dienos savaitgalį Dainavoje, Manchester, Michigan. Pats savaitgalio pavadinimas reiškia, kad tuo metu Dainavoje vyksta studijos ateitininkams svarbiomis ir įdomiomis temomis. Prie rimtų studijų, paskaitų ir pašnekesių paprastai būna ir kultūrinės, dvasią pakeliantios programos.

Tokia ypatinga programa buvo šeštadienio vakarą, rugpjūčio 30 dieną, kada dvi poetės, išaugusios ateitininkų gretose, Dalia Staniškienė iš Cleveland'o ir Nijolė Gražulienė iš Čikagos priemiesčio Oak Lawn apdovanojo klausytojus savo dvasios turtais — eilėrašciais. Tai buvo lyg pavasariu dvelkiantys žiedai, jau rudenejančioje Dainavoje.

Dalios Staniškienės eilėrašciai jau senokai, dar jai būnant moksleivė ir studente, pradėjo būti spausdinami *Ateities* ir *Laiškų lietuviams* puslapiuose. Kartais jos eilės pasirodo ir *Drauge*. Pažvelgę į jos skaitytas eiles Dainavoje, beveik visose įžiūrime poetės gerą, mylimą ir mylintį, viskuo ją aprūpinantį Dievą, Kurį, Viešpatį, Rūpintojėlį, Dievas ir Jo veikimas įžiūrimas kiekvienoje jos būties apraiškoje. Jos eilėraščiuose randame, jeigu ne dialogą su Juo, tai bent trumpus atodūsius, kuriuos ji nukreipia į Viešpatį. Eilėraštyje „Alyvoms žydint Vilniuje“, poetė, išsakydama savo jausmus, baigia:

... Ir pildosi visa būtis
Vieną mintim, vienu jausmu:
Svaiginančių alyvų ir
Teviškės laukų
Kurėjo gerumu...

Ateitininkų studijų dienų metu Dainavoje, Manchester, Michigan, šių metų rugpjūčio 30 dieną vykusio literatūros vakaro dalyvės: Dalia Staniškienė, programai vadovavusi dr. Milda Palubinskaitė, University of Delaware italų literatūros profesorė, ir Nijolė Gražulienė

Tą jos Kurėjo gerumą galima išvelgti daugelyje jos eilėraščių. Kai ji aprašo prieš 20 metų pirmą kartą aplankytą Kryžių kalną Lietuvoje, ji sukaupia visus ten patirtus išgyvenimus į malda, kalno papėdėje rymančiam Rūpintojėliui:

Ir aš klumpu, ir pakeliu akis
į Tavo skausmo išvagotą
veidą.
Tikėdama ir pasitikėdama
Rūpintojėlio gerumu, ji mato Jį
laiminantį
...ateinančius, ir klumpan-
čius, ir savo kryžių nešančius į
Kryžių kalną...

Savo asmenišką dialogą su Rūpintojėliu ji viltingai baigia:
Ir tavo medžio šypseną
nušviečia laisvės viltimi
Laukus, miškus ir klonius...
Ir vieškelį... ir ten, ir čia,
Kurio visi mes į Tave
Ir Teviškės laisvos rytojų
Su viltimi heliaujam...

Šalia matymo Dievo veikimą visose jos gyvenimo apraiškose, poetė išgyvena kiekvieną momentą laike, kurį vadina „amžinybės minute“. Tą gražiai pailiustruoja eilėraštis „Močiutės malda“. Močiutės širdis perpildyta neišsakoma meile mažajai, pirmą kartą pamatytai ir dabar

jos rankose miegantiai dukrai-
tei:

Miegantį angelą, atsiųstą
jiems Dievo.
Ir duotas man laikyti, mylėti,
stebėti ir džiaugtis. matyti,

Močiutės širdis prisipildo ne tik džiaugsmu, bet ir dėkingumu už šį, jai duotą išgyventi momentą:

O Viešpatie, dėkoju Tau
Už šią amžinybės minutę,
Kai laikau savo rankose

Poetės išgyvenimą kiekvieno jai Viešpaties duoto momento jo pilnatvėje ir spontanišką emocijų išsiliejimą pailiustruoja dar ir šios eilutės:

Viešpatie, ačiū Tau už ašaras
Tekančias skruostais,
Už džiaugsmo ir padėkos

ašaras,
Kai lyja šiltas vasaros lietus
Dainavoje...

Ryšys su Dievu ir pasitikėjimas Juo išsakytas eilėraštyje „Vidudienio malda“:

Sėdžiu ošiančių medžių
ir žinau:
Mano malda nusinešė vėjas
...Nusileisti prie kojų Kurėjo

Dalia sugeba vaizdžiai ir poetiškai aptarti viską, apie ką ji kalba. Ypač tai jautiama gamtos aprašyme. Pvz., „Vaikystės pasakoje“ ji sukuria puikią išsamoneje išlikusių vaikystės išpučių, kadaise pažintos kaimo sodybos vasaros idiliją, perteikdama ją taikliais metaforomis:

Kūdroj kasas sumerkę
krūmai.
Maurai apmirusio vandens
paviršiu.

Ir dar toliau, tame pačiame eilėraštyje:

Ilg, nutįsę, mąstantys
šešėliai,
Laukuose pasiklydusi daina.

Džiaugiamės, kad netrukus pasirodys Dalios Staniškienės poezijos knyga, kurią leidžia Dievo Motinos parapija Cleveland'e. Tai, pagal poetę, „staličiuose surinkti lapai“. Dekojame Daliai Staniškienei, kad ji juos surinko ir mums žada juos padovanoti knygoje. Nekantriai laukiame jos poezijos knygos.

Nijolė Gražulienė šiais, 1997 metais, savo eilėraščių kūrybą apvainikavo labai patraukliai išleista jos eilėraščių ir Algimanto Kezio juose įpintų nuotraukų knyga, *Susipynę pasauliai*. Nijolėi knygų pasaulis yra savas, nors jos eilėraščių knyga yra pirmoji. Jos eilėrašciai pasirodavo *Draugo* kultūriniam priede, *Eglutėje*, o konkursiniai straipsniai ne kartą buvo

ALYVOMS ŽYDINT VILNIUJ

Jūs šypsotės ir gaubiate mane
Svaiginančių kvapų.
Ir nešat mano sielą
Į sapną Teviškės laukų...
Vėjelis dvelkia, o širdy ramu...
Ir šypsos lūpos, juokias akys
Ir pildosi visa būtis
Vieną mintim, vienu jausmu:
Svaiginančių alyvų ir
Teviškės laukų
Kurėjo gerumu...

VIDUDIENIO MALDA

Sėdžiu ošiančių medžių pavėsy
Ir klausausi gaudimo varpų...
Jų garsus pasigauna vėjelis
Ir sūpuodamas neša į tolį,
Virš žaliuojančių medžių šakų...
Jie nuaidi į mėlyną dangų,
Neužkliudę pūkinų ėriukų...

Sėdžiu ošiančių medžių pavėsy
Ir klausausi šnarėjimo vėjo,
O bežodė malda
Su varpais kyla ten,
Kur pūkiniai ėriukai lyg miega...

Sėdžiu ošiančių medžių pavėsy
Ir žinau:
Mano malda nusinešė vėjas
Ir vidudienio varpo giesmę
ją pagavo,

Ir malda su varpais nuliūliavo,
Ir pakilo virš pūko ėriukų,
Ir nuskrido su vėju
Nusileisti prie kojų Kurėjo...

Nijolė Gražulienė

NUO PIKTO

prausiausi
ašarom pralietom
ne už save —

Miniau
ne savo gyvenimo mįslę
ragavau
ne savo likimo taurės karčius
gurkšnius

ilgėjaus
ne savo laimės
savinaus
ne savo sielos skausmą...
meldžiausi
ne savo žodžiais, savais tapusiais:

...gelbėk mus
NUO PIKTO...

Prausiausi
ašarom pralietom
ne už save —

ir valandėlę
tapau
baltesnė už sniegą.

LAUKIMAS II

Vystelėjusią rožių puokštę
nuolatos primins
vasarą be rytojaus.

Lašas po lašo
į mano širdį
prilašėjo
Tyla...

Mano žodžiai
išalo
ledkalny.

Ieškodama namų
pas svetimus
praradau
savo sukurtuosius.

Aš užmiršau,
kad aš —
undinė.

UŽMŪRYTA

Pro juosvą lango stiklą, megztų
užuolaidų raizgyną dar matosi,
kaip vėjas supa, lanksto
klevo šakas it pievos smilgas.

Nerimsta
jis ir kartkartėm —
tarytum būt įniršęs, sušniokščia! —
ar trokšdamas iš rudenejančios
širdies išvyti paskutinį
saulės spindesį ir savo nerimu,
pro pravirą langelį bangomis
atplūstančiu, pripildyti.

Prigeso
dar dangus... Prie lango prieinu —
manasis atvaizdas manė sutinka.
Tiesiu sau išsilaisvinimo ranką...

Akimirką
abu pasauliai susipynė!

Sunku būt išsirinkti...
Neišdrįsau: likau užmūryta
neperregimo stiklo, nebėr
ką pasirinkti...

O vėjas
pradeda nurimti.

ŠYPSENA

Prakrentančiam lietaus laše pamačiau
save ir nepažinau: kryptelėjusios
mano lūpos, mano akys išbluko... Nuplėsta

šypsena paliko pamintą
prie žvarbaus gruodžio ežero
kranto — ieškau jos,

brisdama basa birželio smėliu:
žinau, pėdomis užkliudžiusi,
pajusčiau
ekstazinį susijungimą — — —

Tik krantas nuo bangų ir vėjų nebe tas,
kuriuo tą dieną ėjom, dalindamiesi
saule, kol suklykė žuvėdros,

ir mano šypsena gal jau smėlio ar vandens
spalvos, bangų skalavimo nualinta skenduolė,
ar dūsta, užpūstyta smiltimis besielėmis,

o gal iš jos išlikęs tik šešėlis, pati
kaitrių dienų, beširdžių, išgarinta dausosna?...
Šventai ir per ilgai tikėjau

stebuklinga šypsenos
paprčio žiedo valanda! Bijau, vėlei jaučiu
naujosios šypsenos gimimo skausmus.

MALDA

Kaštonams iškėlus žieduotas rankas
pavasario maldai, išaiškėjo:

nepalaiminti, kurie atleidžia
pirmąjį draugystės
apgavystę,
pasitikėdami rudens aukse
įpintais atsiprašymais.

Nepalaiminta atlaidžioji.
Neragaus ji tyliosios nakties ramybės:
šventmety ją guos tik Kalėdų snaigės ir
teks raudoti
tarp vystelėjusių violetinių žiedų
alyvų darželyje.

Jos šešėly teišsilaisvina siela
lyg netoliese kylantis pribrendęs
pienės pūkas,

Eikš, pasiguoski
nužydėjusiai slyvai.
leisk ištrinti širdy įdegtus žodžius
švelniai glostančiam pavasario vėjui...

Už aukštos tuoros
nelaimingesni už tave
gaudo ir mėtė sviedinį
prie šventosios Dimfnos statulos:

jų nušvitę veidai
neišduoda skriaudų,
kurios juos čia
nuo pasaulio atitverė.

Kaštonai meldžiasi už juos
ir už tave.

broli, sese, —
neišsiskirkime nepasiguodę.

Eilėraštyje „Nuo pikto“ ji dalinasi su skaitytoju sielos skausmu, vidine kancija, ašaromis ir malda, kurie ją nuvalo, nuskaidrina ir padaro „baltesnę už sniegą“. Savo temas Nijolė daž-

(Nukelta į 4 psl.)

Dalia Staniškienė

VAIKYSTĖS PASAKA

1.
Spinduliai saulėtekio paskendę šuliny.
Svariai išsluotas smėlio takas.
Pravertos rūsio durys.
Sunkios, nusvirusios alyvų šakos.
Vyturio giesmė padangėj.
Daržely dar neprasiskleidusios geltonos tulpės
Ir didelių lašai ant rūtų.
Žali agrastų krūmai
Ir aviliai nuo saulės spindulių nespėję
dar įkaisti.

Atidari varteliai sodan.
Močiutės šypsena lančė verandos.
Švelnaus gegužės vėjo sudraikytos kasos.

2.
Kūdroj kasas sumerkę krūmai.
Maurai apmirusio vandens paviršių.
Purienos pievoje už sodo.
Balsai pempikų.
Tolumoj — tingus vėjo malūnas.
Didi, neaprepiama daigaus mėlynė.
Gale sodo, po riešutu, apsamanojės senas suolas.
Bitučių duzgesys.
Smulkutės asarėlės po mano langu.
Didelė musė ant namo sienos.
Baltai nušluoti gonkų laiptai.
Klumpės po suolu palei tvorą.
Vidurdienis.
Tyla.

3.
Ilg, nutįsę, mąstantys šešėliai.
Laukuose pasiklydusi daina.
Čiurlenimas upelio pievoje už sodo.
Suglaustom galutėm gelės.
Kaimynų šuns lojimas.
Nulinę uosio šakos.
Vidury kiemo susipešę žvirbliai.
Padangėje lengvutis debeselis.
Nusivirę sunkūs buldiniai.
Vėsumas.
Bažnyčios varpo dūžių muzika.
Paskendus prieblandoje auksinė pasaka.

Genovaitės Skrabulienės jausmų, spalvų ir siužeto trio

ALGIMANTAS KEZYS

Beveidės akys, antropomorfi-
zuotos uolos, vešlios augalijos
konvulsijos... „Aš piešiu nuotai-
kos pagauta“, — taria dailininkė
Genovaitė Skrabulienė, ku-
rios tapybos ir piešinių paroda
šių metų spalio 3 dieną buvo
atidaryta Čiurlionio galerijoje,
Jaunimo centre, Čikagoje.

Smagiai atšventusi Velykas,
ši dailininkė nepiešia margučių
— tik nuotaiką. Šventiški jaus-
mai pasklinda, kaip vos perma-
toma migla, pro kurią tyliai at-
siskleidžia spalvų sluoksniavi-
mai ir švelnių kontūrų demar-
kacijų.

Nepaisant to, kad konceptua-
lusis menas dar nesugiedojo sa-
vo gulgės giesmės, jau kalbama
apie Vakarų meno „nuprasmi-
nimą“, t.y., apie intelektualumo
ar prasmingumo dailėje nereik-
alingumą. Šiandien klausima-
mas, ką reiškia paveiksle nuta-
pytos akys, lokys, velnias ar
koks kitas metaforinis vaizdi-
ys, dvelkia naivumu. Ar debe-
seliai gali bučiuotis? — taip pat
klausia tik keistuolis. O jeigu
kas paveiksle apie pajūrio są-
vartyną ieškotų argumentų
prieš taršą, ko gero būtų iš-
vadinamas dar ir visišku naivuo-
liu. Grožiu pajusti nereikia me-

Genovaitė Skrabulienė

„Nuojauda“, 1997

no kūrinys atrasti filosofinės
semantinės ar tiesiog bet kokios
prasmės. Gražu, ir viskas.

Ir vis dėlto Genovaitė Skrabu-
lienė nevengia savo paveikslus
„pakrikštyti“. Net patys abstr-
akciausi darbai nepavadinoti
„Kompozicijomis“ (tik vienas
taip pavadintas), „Metamorf-
zėmis“ ar „Iš serijos *Be titro Nr. X*“, o įvardinti „Bangomis“,

„Saulėlydziais“, „Ilgesiais“. To-
kie sukonkretinti paveikslų var-
dai sukuria išankstinę nuos-
tatą, kuri nuteikia žiūrovą toki
vaizdą paveiksle ir įžiūrėti, net
ir tuo atveju, jei paveikslas —
solidi abstraktybė. Reikėtų kelti
klausimą, ar akių, bučinio,
plunksnos įvaizdžiai šios daili-
ninkės kūryboje yra metaforos,
ar tik trumpa ekskursija iš

„Atgaila“, 1992

spalvotų potėpių pasaulio į bui-
tišką kasdienybę? Patartina pa-
čiam žiūrovui tą klausimą ats-
kyti, bandant „sulydinti“ lite-
ratūriškumo ir estetiškumo ele-
mentus į vieną skiedinį, o meta-
fizines paieškas palikti tam,
kam jų reikia.

Samonė, paakinta pasamo-
nės, veikia ir „beprasmiškai“,
t.y., spontaniškai. Tokia, atro-

do, ir yra Genovaitės estetinė
nuostata. Žiūrint į jos paveik-
slus, norisi, kad iš žmogaus pa-
žinimo galių veikty vien rega.
Rega, nepažabota jokiomis in-
tektualinėmis prielaidomis,
atskleistų žiūrovui jai vienai
prieinamą nuspalvintą nuotai-
kų pasaulį. Spalvos čia ramios,
ten — šokiruojančios, kitur —
intriguojančios savo skurdumu,
bejėgiškumu arba drąsa bei be-
protišku margumynu.

Genovaitė — spalvų meistrė,
solidžiai atsirėmusi kojomis į
žemės realijas. Bet tos jos reali-
jos turi nežemiškų sparnus,
skraidinančius mus ne vien pa-
dangėmis, požemiais, vandeni-
mis, bet ir pačios autorės sielos
gelmėmis, iš kurių veržiasi fon-
tanai, plaukioja gintarai, kyla į
padangas siurrealistiški pasta-
tai. Dailininkė nėra nei akty-
vistė ar filosofuojanti piešėja.
Atsitiktinai atsiradę pasakoj-
mieji elementai rišasi su nuta-
pytomis gamtos stichijomis ty-
liai ir mandagiai. Šios daili-
ninkės spalvų gamos neįtampa
pačios sau tikslu. Jos išplaukia
iš autorės jausmų pasaulio, ku-
ris pasireiškia moteriškuoju
jautrumu savo pačios išgyveni-
mams, nudailintiems gamtoje
užtiktais spalvos ir braizo niu-
ansais.

Genutės Skrabulienės meno
paroda vyks Čiurlionio gale-
rijoje dar ir šį savaitgalį, spalio
18-19 dienomis.

Dr. Domas Kaunas

Silvija Vėlaviciene

Keliaujančios Mažvydianos prelegentai Čikagoje

Ateinanti savaitgalį Čikagoje
iškilmingai tęsis Pirmosios lie-
tuviškos knygos — Martyno
Mažvydo *Katekizmo* — 450 me-
tų jubiliejaus minėjimas. Bus
galima paklausti mokslininkų
humanitarų — lietuvių ir litua-
nistinių darbus dirbančių.

Spalio 25 dieną Newberry bib-
lioteka, Čikagos miesto centre,
suroš senujų Bonaparte kolek-
cijos lietuviškų knygų parodą.
Tai renginys, skirtas ne tik lie-
tuvams, bet ir visai Čikagos
bendruomenei. Angliškai pas-
kaitą skaitys dr. Leonardas
Vytautas Gerulaitis, Europos
senosios raštijos specialistas iš
Michigan State University. Jo
disertacijos tema: Venecijos in-
kunabulai leidėjai ir skaitytojai
(Venetian Incunabula: Printers
and Readers). Dr. Gerulaitis
taip pat domisi ir kitomis kul-
tūrologinėmis Viduramžių bei
Renesanso epochų temomis,
bendrądarbiauja kultūrologi-
niuose ir istorijos mokslų leidi-
niuose.

Spalio 26 dieną Balzeko Lie-
tuvų kultūros muziejuje, Čika-
goje, įvyksiančiame minėjime
dalyvaus du kvietiniai litua-
nistai iš Lietuvos, *Katekizmui*
skirtų jubiliejinį renginių or-
ganizatoriai, po Šiaurės Ame-
riką keliaujantys su Mažvy-
dianos paroda. Vilniaus univer-
sitetui Knygotyros katedros pro-
fesorius ir vedėjas dr. Domas
Kaunas yra Pirmosios lietuviš-
kos knygos minėjimo valsty-
binės komisijos sekretorius. Pa-
grindinė jo mokslinių tyrinėj-
imų sritis — lietuviškos knygos
istorija bei knygotyros teorija.
Humanitarinių mokslų daktaro
ir habilitacinė disertacija pa-
rašė apie lietuviškų knygų isto-
riją. Šia tema išleido devynis
veikalus, paskelbė apie šimtą
mokslinių, per tris šimtus kito-
kių straipsnių. Už Mažosios
Lietuvos lietuvių spaudos ty-
rinėjimus pagerbtas keletu pre-
mių, viena jų — 1994 metais
Lietuvos Respublikos mokslo
premią. Dirba įvairiuose biblio-
tekininkų, knygotyryninkų, isto-
rikų, baltistų, bibliofilų projek-
tuose.

Savo surengtą Mažvydianos

prie jo budintis gali tik bepras-
mes valandas palydėti:

*Laikrodys ir aš pavargom,
belydėdami valandas..
Laikrodys ir aš raudame..*

Nijolės Gražulienės eilėraš-
čiuose jautiama laisvumo ir
modernumo nuotaika.

Posmeliai gali būti ilgi arba
labai trumpi. Eilutės taip pat il-
gos arba trumpos. Jų naudoja-
ma tiek, kiek reikia išsakyti
min čia. Nebaigta mintis
dažnai atsiduria naujoje ei-
luteje (pvz., „Užmūryta“).

Linkėtina Nijolei Gražulienei,
o taip pat ir Daliai Staniškienei
neapsistoti prie pirmųjų jų poe-
zijų knygų, ypač kai iševijoje
rašančių eilėraščių gretos greitai
retėja.

parodą, pasakojančią apie Mar-
tyno Mažvydo veiklą, senąja
raštija ir jos tyrinėjimus bei su-
kaktuvinius renginius, prista-
tyti lietuvių valstybinės Marty-
no Mažvydo bibliotekos Litua-
nistikos skyriaus vedėja Silvija
Marija Kalpokaitė-Vėlaviciene,
Pirmosios lietuviškos kny-
gos 450 metų sukakties progą
apdovanota Didžiojo Lietuvos
Kunigaikščio Gedimino meda-
liu. Jai yra tekę domėtis ir ru-
pintis iševijos spaudos biblio-
grafija bei grįžimu į Lietuvą.
Vėlavicienės redaguojamoje *Li-
tuaniškoje* buvo pradėti biblio-
grafuoti iševijos periodiniai
spaudiniai. Išleistas jos pareng-
tas bibliografinis sąrašas *Išei-
vijų knygų, 1945-1992*, taip
pat jos redaguotos *Aidų* ir *Met-
menų* bibliografinės rodyklės.
Vėlavicienė spausdina straips-
nius bibliotekų darbo, spaudos
istorijos klausimais. Rengia ge-
rokai papildytą iševijos knygų
bibliografijos antrąją laidą.

Spalio ir lapkričio mėnesiais
Domas Kaunas ir Silvija Vėla-
vicienė su Mažvydiana apke-
liaus didesniuosiu Amerikos ir
Kanados lietuvių telkiniu: New
York, Los Angeles, Detroit,
Cleveland, Boston, Toronto.
Philadelphia, Washington, DC
ir New Haven, Connecticut, tu-
rėtų sulaukti senosios lietuvių
raštijos tyrinėtojos dr. Dainoros
Pociūtės.

Taip. *Knygieles Pacias* byla
Lietuviniškump ir Szemai-
cziump.

Aušra Veličkaitė

Ateities savaitgalis

Siemietinis Ateities savaitga-
lis bus lapkričio 7 – 9 dienomis.
Visa savaitgalio programa vyks
Ateitininkų namuose, Lemont,
Illinois.

Penktadienį, lapkričio 7 d.,
7:30 v.v. kurybos vakaras.

9:30 v. r. Svarstybos: „Moks-
leivių ir jaunųjų veiklos proble-
mos ir galimybės tinkamai
veiklai“.

10:30 v.r. Vyganto Malinaus-
ko pranešimas: „Ateities vizija
ateitininkams Lietuvoje“. Vy-
gantas Malinauskas yra nauja-
sis Ateitininkų federacijos pir-
mininkas.

12:00 v.r. Įspūdziai iš Palan-
gos konferencijos. Apvalaus sta-
lo diskusijos.

2:00 v.p.p. Dr. Vytautas Vy-
gantas: „Ateitininkų užjūrio
veikla dabar ir ateityje“.

3:00 v.p.p. Svarstybos: „Kam
ir kaip aukojama ateitininkin-
jos uždaviniais Lietuvoje?“

Sekmadienį, lapkričio 9 d.:
1:00 v.p.p. Artūro Vazbio pra-
nešimas: „Jaunoji karta Lietu-
vos politiniame gyvenime“. Ar-
tūras Vazbys yra Lietuvos jau-
nųjų krikščionių demokratų pir-
mininkas.

2:30 v.p.p. Politinis simpoziumas:
„Užjūrio krikščioniškos
minties politinis požiūris į Lie-
tuvos partijas“.

Jurgis Mačiūnas grįžo į Lietuvą

ALGIMANTAS ANTANAS NAUJOKAITIS

Iš Vakarų į Vilnių atgabentos
Jurgio Mačiūno ir Fluxus parod-
os, jo kabineto atidarymas
Šiuolaikinio meno centre, Jono
Meko neseniai išleistoje knygoje
Laiskai iš Niekur paskelbti die-
noraščių fragmentai apie Jurgį
Mačiūną ir jo paskutinius gyve-
nimo metus sukėlė Lietuvos visu-
omenės, ypač meninio jaunimo
susidomėjimą šio naujo meno
judėjimo iškūrėjo asmenybe.
Galbūt todėl vilniečiui kultūri-
ninkui Pranui Morkui kilo min-
tis, į Lietuvą pervežti iševijoje
atsidūrusio ir ten mirusio Jur-
gio Mačiūno palaikus. Bet kaip,
jei po mirties 1978 metais jo pe-
lenai buvo išberti ir vandenyną
netoli New York'o?

Pasak Prano Morkaus, jis pri-
ėmė Fluxus renginius — pokš-
tus primenantį sprendimą —
pargabenti į Lietuvą vandens
iš tos vandenyno vietos, kurioje
buvo išpilti Jurgio Mačiūno pe-
lenai.

Parvežti vandenį Pranas Mor-
kus prašė trijų ten atsidūrusių
lietuvių. Du pažadėjo, bet ište-
sėjo tik vienas — žinomas poe-
tas, Yale universiteto profeso-
rius Tomas Venclova.

— Prieš skrisdamas į Lie-
tuvą vandenyno įlankoje prie
Long Island Sound, kur buvo
išpilti Jurgio palaikai, pasė-
miau indą vandens, kad galė-
čiau jį parvežti į Lietuvą, —
pasakojo šių eilučių autoriui To-
mas Venclova. — Bet prieš tai
svarsčiau, galvojau: ar beveik
po dvidešimties metų įlankoje
galėjo išlikti bent kokia tų pa-
laikų dalelytė. Paklausiau pa-
žįstamo Yale universiteto fizi-
kos profesorius. Jis pasakė,
kad pagal Avogadro dėsnį ten
yra dar daug tų pačių atomų.

Vandenį su Mačiūno palaikais
— atomais Tomas Venclo-
va liepos pradžioje lėktuvu at-
vežė iki Lenkijos Vygrių miesto,
kur tuomet vyko lietuvių ir len-
kų kultūros kūrėjų konferenci-
ja. Kadangi Tomas Venclova
ten užsibuvo ilgiau, indą su
vandeniu jis perdavė anksčiau į
Vilnių išvažiavusiam žurnalo
Kultūros barai redaktoriui Bro-
nui Savukynui. Šis indą per-
davė Pranui Morkui.

Valstybės dienos išvakarėse,
prieš pat pusianaktį, ties pat
Užupio tiltu, aidint žinomo
džazo muzikanto Vladimiro Ta-

Jurgis Mačiūnas — kadrai iš Jono Meko filmo „Zefiro Torna or Scenes from the Life of George Maciunas (FLUXUS)“

rasovo būgnų garsams, per sti-
printuvą skambant rengėjų žo-
džiams „Jurgis Mačiūnas parei-
na į Lietuvą!“ baltu apsiaustu
apsiglaudusi jauna mergina, ly-
dimą Vilniaus fluxininkų proce-
sijos, į stiklo taurę perpiltą Ma-
čiūno vandenį išpylė į Vilnelę.

Nors visuomenei apie šią pe-
laidojimo ceremoniją plačiau
nebuvo pranešta, bet susirinko
nemažai žmonių, tarp jų profe-
soriaus Vytauto Landsbergis
(beje, Jurgio Mačiūno buvęs įra-
šytas į Fluxus dalyvių sąrašą),
Tomas Venclova, na ir šio ne-
įprasto renginio iniciatorius ir
režisierius Pranas Morkus su
Vilniaus fluxininkų būriu.

— Apgalvodamas šio renginio
režisūrą, stengiausi kiek galima
griežčiau laikytis Mačiūnui ir
Fluxus judėjimui būdingų bruo-
žų, — paaiškino Pranas Morkus.

Paklaustas, koks jo požiūris
Fluxus judėjimą, Tomas Venclo-
va atsakė, kad nors pats nėra to
judėjimo dalyvis, bet jį pripa-

žįsta kaip ir kitus meninius ju-
dėjimus bei samborius.

— Bet juk dalivaudamas van-
dens — Mačiūno palaikų par-
gabavimo akcija, jūs savaime,
nejučiomis įsijungėte į Fluxus
meną — pokštą.

— Suprantama, to nė neketi-
nu neigti, — atsakė Tomas
Venclova.

Daug kas linkęs teigti, esą
Fluxus judėjimas pasibaigė su
Mačiūno mirtimi, kad jis liko
tik istorija. Bet Lietuvoje didė-
jantis susidomėjimas šiuo judė-
jimu vertia abejoti tuo teigimu.
Nejučiomis, o veikiausiai norė-
damas neigti senas meno for-
mas, kaip ir Mačiūnas, kurti vi-
sai skirtingą, savitą pasaulį ir
gyvenimo būdą, Lietuvos (ir ne
tik jos) meninis jaunimas kryp-
sta į pasaulinį avangardą, o gal
ir čia, Lietuvoje, atgyjanti, į
Fluxus ar į Neo Fluxus panašų
judėjimą. Idomu, kad kai kurie
mūsų meno kūrėjai to judėjimo
sąsajas išvėlgia gilioje praei-

(Atkelta iš 3 psl.)

nai renkasi iš neapčiuopiamo
(ne daiktų) emocijų pasaulio,
kuris yra išgyvenamas širdimi
ir pojūciais. Pavyzdžiui, eilėraš-
čiuose „Neapykanta“, „Nuo pik-
to“, „Laukimas II“ sukuria
įvaizdžius, kurie išeina iš dva-
sios gelmių. Laukimo nuotakai
pagauti parenka ir tinkamas
metaforas:

*Lašas po lašą į mano širdį
prilašėjo tylą...*

arba,
Mano žodžiai įšalo ledkalny.
Eilėraštyje „Užmūryta“ vėjo
niršulys pripildo ir ją savo neri-
mu:

*Nerimsta jis ir karkartėm —
tarytum būt intršęs,*

*sušniokščia —
ar trokšdamas iš*

*rudėjančios
širdies išvyti paskutinį
saulės spindesį ir savo*

nerimū,

*pro pravių langelį bangomis
atplūstančiu, pripildyti.*

Eilėraštyje „Paklusniai“ poetė
analizuoja žmonių santykius;
susitikimus ir išsiskyrimus ir jų
sėkmę ar nesėkmę palieka liki-
mo dievams:

*Dievų dievai kažin kodėl
nusprendė*

*šios draugystės suirimą:
išraut išsisknijusias širdis!*

Ir Tarė: „Tebūnie finis“.

Poetė gerai pagaua aki-
mirkų nuotakas ir jas nudažo
tinkamomis spalvomis. Pavyz-
džiui, beprasmiškas žmonių išsi-
skyrimas ar susitikimas nuda-
žo pilka spalva:

tyje, net lietuvių mitologijoje.
Pernai priimdamas Lietuvos
valstybinės premijos laureato
apdovanojimus, žymus kompoz-
itorius „Pagonių apeigų“ ir „Jer-
uzalės vartų“ autorius Bronius
Kutavičius, be kita ko, pasakė:
„Mūsų minimalizmas turi kelių
šimtmečių istoriją. Dabar lyg ir
nemadinga tapo į tokius daly-
kus kreipti dėmesį. Jaunimą do-
mina tik pasaulinis avangar-
das. Tai gerai. Bet ar pasaulinis
avangardas ne tautosakoje, ne
kokiame archaizme Džukijos
kaime? Girdėjau, kad ir dabar
Kašėtų kaimo žmonės aria upės
vandenį, norėdami išsukti lie-
tų. Ar tai ne Jurgis Mačiūnas,
ne Jonas Mekas?“

1997.8.12.

„Poezijos pavasaris“ rudenį

Pilki paliks sapnai...

pilkų saulėlydžių rytojai...

aplink —

pilkos minios veidai širdies

artyn nepriviliuoja...

Pilkos spalvos yra ir eilėraš-
tyje „Šypsena“:

Šypsena paliko paminta

prie žvarbaus gruodžio ežero

kranto — iškau jos...

Viskas nublunka, ir šypsena,
apie kurią ji kalba, susilieja su
smėliu ir vandeniu. Šis smėlio
ir vandens arba šlapio smėlio
elementas pasikartoja ir eilė-
raštyje „Rudeninė rasa“, kur
momento nuotaika yra išreiš-
kiama „šalto ir šlapio smėlio
spalva“.

Išsiskyrimo tema tęsiama
eilėraštyje „Ašaroj“, kur viskas
gyvenime, be abejo, neplanuo-
tai, netikėtai nutrūksta, nebei-
giama:

Žodžiai neištarti;

nebeįstarsi

paralyžuoti...

liūdni delnai tušti

žingsniai nepajuda

kur nebelaukia...

Sios eilutės, bent čia rašančiai,
primena amerikiečių 19-ojo am-
žiaus poetės, Emily Dickinson
skausmo pajutimą ir išsakymą.
Skausmas žmogų paralyžuoja.

Eilėraštyje „Mėnulio puota“
perkelia žaismingai į kitą, gal
skenduolių pasaulį, kurį poetė
dažo ryškiai, smagiomis, bet
kartu ir paslaptingomis spalvomis:

...vandens lėlijos pačios pinas,

dabina mano plaukus...

Gelmėsna grimzdama,

gintarais pasipuošus

surankios saulė mus visas ir

nusives mėnulio puoton.

Kartais poetės daiktai igauna
žmogiškas savybes. Pvz., eilė-
raštyje „Malda“ poetė sudaro
malda nuotaiką kaštonų me-
džių metaforomis:

Kaštonams iškėlus žieduotas

rankas pavasario maldai..

Nuzydėjusi slyva taip pat suas-
meninama ir jai galima pasi-
guosti:

Eikš, pasiguoski

nužydėjusiai slyvai...

Jos šešėlyje išsilaisvina siela...

Kaštonai meldžiasi už juos

ir už tave.

Kai kurie eilėraščiai klausy-
toja, privertė mintyse pakarto-
ti ir kelis kartus permąstyti jos
išsakytas mintis. „Alzheimer's“
eilėraštyje mintis slepianti, nes
kalbama, kaip šios ligos palies-
tas žmogus pamažu miršta, o